

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF

GRŴP LLYWIO'R CABINET AR FATERION Y GYMRAEG

22 EBRILL 2021

ADRODDIAD CYDYMFFURFIO Â SAFONAU'R GYMRAEG - I'W GYFLWYNO I GOMISIYNYDD Y GYMRAEG 2020 – 2021

ADRODDIAD CYFARWYDDWR MATERION IECHYD A DIOGELWCH Y CYHOEDD, A GWASANAETHAU CYMUNED MEWN TRAFODAETH GYDA DEILIAD Y PORTFFOLIO PERTHNASOL, Y CYNG. GERAINT HOPKINS

AWDURON: Wendy Edwards, Pennaeth Addysg yn y Gymuned (01443 425512)
Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg (01443 570002)

1. DIBEN YR ADRODDIAD

- 1.1 Diben yr adroddiad yw cyflwyno copi o Adroddiad Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg 2020 - 2021 i Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg.

2. ARGYMHELLION

Dyma'r argymhellion i aelodau Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg:

- 2.1 Nodi cynnwys yr adroddiad;
- 2.2 Cymeradwyo'r adroddiad i'w gyhoeddi ar wefan Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf a chymeradwyo'r gwaith o sicrhau ei fod ar gael ym mhob un o swyddfeydd yr awdurdod sydd ar agor i'r cyhoedd erbyn 30 Mehefin 2021 fan bellaf, fel bod modd i'r cyhoedd ei weld;
- 2.3 Cymeradwyo'r trefniadau ar gyfer hyrwyddo'r ffaith bod yr adroddiad blynyddol wedi cael ei gyhoeddi.

3. RHESYMAU DROS YR ARGYMHELLION

- 3.1 Mae'n ofynnol i'r Cyngor, o dan safon 158, 164 a 170 ei Hysbysiad Cydymffurfio a gafodd ei gyhoeddi o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i baratoi adroddiad ("adroddiad blynyddol") mewn

perthynas â phob blwyddyn ariannol, sy'n amlinellu'r ffordd mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r canlynol:

- y Safonau Darparu Gwasanaethau roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- y Safonau Llundio Polisiâu roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- y Safonau Gweithredol roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw.

4. CEFNDIR

- 4.1 Derbyniodd Cyngor Rhondda Cynon Taf ei Hysbysiad Cydymffurfio terfynol gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 30 Medi 2015. Roedd yr Hysbysiad yn ymdrin â'r ddyletswydd sydd ar y Cyngor i fodloni 171 o Safonau sy'n ymwneud â'r Gymraeg a gafodd eu cyflwyno gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.
- 4.2 Cafodd cais i herio 14 o'r Safonau ei gyflwyno i'r Comisiynydd ar 29 Mawrth 2016. Arweiniodd hyn at y dyddiad gosod ar gyfer cyflawni agweddau o'r 3 safon (52, 58 a 64¹) ei ohirio tan 31^{ain} Mawrth 2018.
- 4.3 Mae'r adroddiad yn Atodiad 1 yn cwmpasu'r bumed flwyddyn lawn o weithredu'r safonau - o 1 Ebrill 2020 i 31 Mawrth 2021. Rhaid i'r Cyngor gyhoeddi'r adroddiad ar ei wefan, rhaid iddo fod ar gael ym mhob un o swyddfeydd yr awdurdod sydd ar agor i'r cyhoedd erbyn 30 Mehefin 2021, fan bellaf.
- 4.4 Mae'r Cyngor o dan ddyletswydd statudol i roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith ei fod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.
- 4.5. Yn ogystal â chydymffurfio â'r Safonau uchod yn 3.1, rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys y canlynol:

---

¹ Safon 52 - doedd dim gofyn i gydymffurfio'n llawn mewn perthynas â gwefannau ac eithrio'r wefan corfforaethol tan 31/3/2018.

Safon 58 - cafodd y gofyn i gydymffurfio'n llawn mewn perthynas â chyfryngau cymdeithasol ac eithrio prif gyfrif y Cyngor ei symud i 31/3/2018.

Safon 64 - cafodd ardaloedd a ddiffinnir fel 'gwasanaeth derbynfa' (er enghraifft, Llyfrgelloedd,

Canolfannau Hamdden ac ati) ac eithrio prif gwasanethau derbynfa'r Cyngor ei symud i 31/8/18.

- nifer y cwynion a gafodd eu derbyn yn ystod y flwyddyn sy'n ymwneud â chydymffurfiaeth y Cyngor â'r canlynol: (i) darparu gwasanaethau (ii) llunio polisïau (iii) safonau gweithredu yr oedd o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw;
- nifer y staff sy'n meddu ar sgiliau Cymraeg ar ddiwedd y flwyddyn dan sylw;
- nifer yr aelodau o staff a gymerodd ran yn y cyrsiau hyfforddiant Cymraeg a gafodd eu cynnig yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- canran yr aelodau o staff a gymerodd ran mewn cyrsiau hyfforddiant Cymraeg a gafodd eu cynnig yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- nifer y swyddi newydd a gwag a gafodd eu hysbysebu gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn lle - (i) roedd sgiliau Cymraeg yn hanfodol, (ii) roedd hi'n ofynnol dysgu sgiliau Cymraeg ar ôl dechrau yn y swydd, (iii) roedd sgiliau Cymraeg yn ddymunol, neu (iv) doedd dim angen sgiliau Cymraeg yn ystod y flwyddyn dan sylw.

5. Y SEFYLLFA BRESENNOL

- 5.1 Mae'r Adroddiad Monitro Blynyddol yn Atodiad 1 yn amlinellu gwaith y Cyngor dros y flwyddyn ddiwethaf o ran cydymffurfio â gofynion safonau'r Gymraeg. Dros y blynyddoedd, mae'r camau mae meysydd gwasanaeth wedi'u cymryd o ran cydymffurfio wedi cael eu cofnodi mewn Hunanwerthusiadau i'w cyhoeddi yn atodiad i'r adroddiad yma. Ond oherwydd pandemig Covid-19, penderfynwyd atal Hunanwerthusiadau ar gyfer 2020 - 2021 er mwyn galluogi gwasanaethau ganolbwyntio'n llwyr ar gynnal gwasanaethau yng nghydestun effeithiau'r pandemig.
- 5.2 Ar ben hynny, oedodd y Comisiynydd Iaith ei ymchwiliadau i ddiffyg cydymffurfio rhwng 1^{af} Ebrill 2020 a'r 1^{af} Awst 2020 yn gydnabyddiaeth o'r camau roedd rhaid i gyrff y sector cyhoeddus eu rhoi ar waith yng ngoleuni'r pandemig.
- 5.2 Er gwaethaf yr holl gythrwfl mae'r pandemig wedi'i achosi, bu llwyddiannau nodedig o ran cydymffurfio â'r safonau a rhaid llongyfarch meysydd gwasanaeth am eu hymdrechion parhaus yn ystod yr argyfwng. Dyma rai o'r prosiectau sy'n werth eu nodi:
- Ein hymgyrch Dysgu Cymraeg yn hyrwyddo dosbarthiadau Cymraeg yn fewnol a thrwy bartneriaid allanol.
  - Trefnu a darparu hyfforddiant Cymraeg i 212 aelod o staff (diwedd Mawrth 2021) ar bob lefel trwy ein Tiwtor Cymraeg mewnol.

- Cyflwyno e-fodiwl gorfodol ar gyfer pob dechreuwr newydd sy'n cyflwyno'r safonau a'u goblygiadau i staff mewn ffordd fwy rhyngweithiol gan ddefnyddio ffeithluniau ac animeiddio.
- Comisiynu artistiaid lleol, mewn cydweithrediad â Gwasanaeth Celfyddydau RhCT, i gynhyrchu Cân Dydd Gŵyl Dewi i bob Ysgol RhCT ei dysgu yn ystod 2021-2022.
- Cyflwyniadau ym mhob sesiwn sefydlu gorfforaethol - gan dynnu sylw at bwysigrwydd y Gymraeg yn y Cyngor.
- Cyflwyno system 'Mail-tips' er mwyn hyrwyddo mwy o Gymraeg ysgrifenedig rhwng swyddogion y Cyngor.
- Cyflwyno'r rhestr o Enwau Lleoedd safonol sy'n berthnasol i Rionda Cynon Taf i Uwch Swyddogion y Cyngor a holl staff y Cyngor.
- Prif-ffrydio'r Gymraeg yn nhrefniadau gwaith beunyddiol ar draws y sefydliad cyfan, h.y. fideos gwasanaeth-benodol, e.e. fideos teithiau tywys, fideos Inspire2work, fideos hamdden a ffitrwydd, a chyflwyniadau a fideos PowerPoint ar ran Gwasanaethau'r Blynnyddoedd Cynnar i sicrhau rhyngweithio a chefnogaeth barhaus i rieni a phlant ifanc.
- Cyflwyno darpariaeth cyfieithu ar y pryd ar-lein, trwy Zoom. Cymerodd y Cyngor gamau gweithredu ar unwaith i sicrhau darpariaeth cyfieithu ar y pryd ar gyfer Cynghorwyr erbyn Gorffennaf 2020. Cafodd hyn ei groesawu'n fawr.
- Yn ogystal â'r uchod, mae darpariaeth cyfieithu ar yr un pryd wedi bod ar gael yn hwylus i bob maes gwasanaeth er mwyn sicrhau cydymffurfio'n llawn â Safonau. Mae sesiynau ymgynghori corfforaethol ar-lein a chyfweliadau penodi wedi'u cynnal yn llwyddiannus trwy gydol y cyfnod hwn.
- Cefnogaeth i Eisteddfod y Rhondda, Eisteddfod newydd dan arweiniad gwirfoddolwyr a sefydlwyd yn ystod y pandemig ac a gynhaliwyd ar-lein.
- Cynna ffair swyddi rhithwir ledled y Sir, gan ddefnyddio meddalwedd arbennig a oedd yn prif ffrydio'r Gymraeg wrth ddarparu gwasanaethau.
- Cydlynu, yn fewnol a chyda rhanddeiliaid allanol, llyfryn Bod yn Ddwyieithog newydd sy'n hyrwyddo addysg Gymraeg.
- Hyrwyddwyd Diwrnod Shwmae, Dydd Gŵyl Dewi a Diwrnod Hawliau'r Gymraeg yn rhan o ymgyrchoedd ymwybyddiaeth o'r Gymraeg.

- Cwblhau 3 archwiliad, gan ganolbwyntio ar Gyfryngau Cymdeithasol, Gwefannau a Recriwtio.
- Mae'r holl arwyddion swyddogol a ffurflenni ar-lein sy'n gysylltiedig â'r pandemig yn cydymffurfio'n llawn â'r safonau.
- Cyflwyniadau yn Ffair Gyrfaedd Gyrfa Cymru i dynnu sylw at bwysigrwydd sgiliau Cymraeg i'r Cyngor RhCT.
- Mae'r Cyngor yn parhau i gynnig cymorth o ran cydymffurfio i Wasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De yn ogystal â llawer o sefydliadau eraill os mai'r Cyngor yw'r awdurdod arweiniol - megis Gwasanaeth Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol Cwm Taf, Consortiwm Comisiynu Plant Cymru, Gwasanaeth Seicoleg Addysg ar y Cyd, Ysgolion. Gwasanaeth AD, Cynllun Cadw'n Iach yn y Gwaith.

5.2 Er gwaethaf y cynnydd da mae'r Cyngor wedi'i wneud, rydyn ni'n dal i wynebu heriau wrth geisio sicrhau cydymffurfiaeth lawn. Ymhlith y meysydd penodol sy'n parhau i fod yn heriol mae'r canlynol:

- Yr angen parhaus i gynyddu nifer y staff sy'n siarad Cymraeg;
- Monitro elfennau partneriaeth y Strategaeth 5 Mlynedd;
- Ymateb i'r galw parhaus am gyfieithu ar yr un pryd;
- Y gallu i ymateb i'r galw parhaus am wasanaethau cyfieithu a natur y gwaith sy'n ofynnol gan feysydd gwasanaeth - e.e. gwaith sy'n gysylltiedig â'r cyfryngau cymdeithasol sy'n mynnu sylw ar unwaith;
- Ymateb i'r angen cynyddol i gynghori ar gynigion polisi yng ngoleuni canllawiau Comisiynydd y Gymraeg a gyhoeddwyd ym fis Tachwedd 2020;
- Prif ffrydio'r Fframwaith Polisi Strategol Mwy na Geiriau i ddarpariaeth Gwasanaethau Cymdeithasol;
- Heriau ynghylch argaeledd a chaffael systemau technoleg gwybodaeth Cymraeg;
- Hyfforddiant ac ymwybyddiaeth barhaus ynghylch y safonau.

5.3 Mae safon 37, a safonau 83 i 93 yn arbennig o heriol gan fod angen adnoddau sylweddol arnynt. Amlinellir y safonau hyn yn Atodiad 2.

5.4 Hyd yn oed yn wyneb rhai o'r heriau a nodwyd yn 5.2 ar ben heriau argyfwng Covid-19, mae adborth gan y Comisiynydd Cymraeg yn ystod

y cyfarfod blynyddol yn parhau i fod yn gadarnhaol iawn o ran y cynnydd yn Rhondda Cynon Taf.

6. GOBLYGIADAU O RAN CYDRADDOLDEB AC AMRYWIAETH

Does dim angen Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

7. YMGYNGHORIAD

Doedd cynnal proses ymgynghori ddim yn ofynnol ar gyfer yr adroddiad yma, er i'r holl feysydd gwasanaeth gyfrannu data at yr adroddiad drwy eu prosesau hunanwerthuso.

8. GOBLYGIAD(AU) ARIANNOL

Does dim goblygiadau ariannol yn gysylltiedig â'r adroddiad yma. Serch hynny, mae'n bosibl bydd costau ac adnoddau i'w pennu mewn perthynas â gweithredu unrhyw argymhellion gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ogystal â pharhau i weithredu'r 171 o Safonau. Gallai peidio â chydymffurfio â Safon olygu cosbau ariannol o hyd at £5,000.

9. GOBLYGIAD(AU) CYFREITHIOL NEU DDEDDFWRIAETH BERTHNASOL

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau Statudol y Gymraeg 2015 sy'n rheoleiddio maes y gwaith yma.

10. CYSYLLTIADAU Â BLAENORIAETHAU CORFFORAETHOL A CHENEDLAETHOL YNGHYD Â'R DDEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL.

10.1 Mae'r Gymraeg yn thema drawstoriadol yn y Cynllun Corfforaethol ac yn effeithio ar yr holl flaenoriaethau corfforaethol gan fod angen i'r Cyngor gydymffurfio â'r Hysbysiad Cydymffurfio diwygiedig a gafodd ei gyhoeddi gan Gomisiynydd y Gymraeg ym mis Medi 2016.

10.2 Mae'r Adroddiad Cydymffurfio yn amlinellu gwaith y Cyngor o ran cydymffurfio â safonau statudol o ran y Gymraeg a fydd yn cyfrannu at nod tymor hir Llywodraeth Cymru o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r gwaith i gyflawni'r safonau hyn yn golygu cydweithio gyda phartneriaid a thrigolion i hwyluso ystod eang o gyfleoedd ar gyfer defnyddio'r Gymraeg mewn cymunedau ledled y sir. Bydd cyflawni'r safonau yn atal cwynion gan drigolion sy'n methu â manteisio ar wasanaethau o du'r Cyngor yn y Gymraeg.

10.3 Mae cynnwys yr adroddiad yn perthyn yn uniongyrchol i Nod 7 o'r Ddeddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Bydd cydymffurfio â'r Safonau'n gefn i normaleiddio'r Gymraeg a sicrhau na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Bydd hyn hefyd yn cyfrannu at greu Cymru sy'n fwy cyfartal trwy ddarparu cyfleoedd i siaradwyr Cymraeg ddefnyddio gwasanaethau'r Cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg, os ydyn nhw'n dymuno.

11. **CASGLIAD**

11.1 Dyma'r chweched adroddiad monitro blynyddol sydd wedi'i gyhoeddi gan y Cyngor sy'n nodi sut mae wedi cydymffurfio â'r Safonau statudol y mae dyletswydd arno i gydymffurfio â nhw o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Mae'r adroddiad yn amlinellu'r cynnydd da yn y Cyngor wrth ymgorffori trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau trwy gyfrwng Cymraeg.

11.2 Cydnabyddir bod angen gwneud rhagor o waith, yn enwedig o ystyried goblygiadau'r safonau 37¹ a 83>93², sy'n heriol. Serch hynny, mae'r Cyngor yn hyderus bod y systemau a ddatblygwyd i fonitro cydymffurfiad yn gadarn a bod cymorth ar gael i feysydd gwasanaeth wella eu perfformiad ymhellach lle bo angen.

Gwybodaeth Arall:

Pwyllgor Craffu Perthnasol:

Trosolwg a Chraffu / Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg

Swyddog Cyswllt - Wendy Edwards, Cyfarwyddwr Gwasanaethau yn y Gymuned

Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg

RHONDDA CYNON TAF

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL

RHONDDA CYNON TAF

Adroddiad Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg

2020 – 2021

Wedi'i baratoi yn unol â gofynion

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011

Ebrill 2021

CYNNWYS

Cyflwyniad

tudalen 3

Uned Gwasanaethau Cymraeg

tudalen 4

Cwynion

tudalen 8

Sgiliau Cymraeg Staff

tudalen 11

Hyfforddiant

tudalen 13

Llenwi Swyddi Gwag

tudalen 13

Manylion cyswllt i gael rhagor o wybodaeth

tudalen 13

CYFLWYNIAD: Safonau'r Gymraeg

Derbyniodd Cyngor Rhondda Cynon Taf ei Hysbysiad Cydymffurfio terfynol gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 30 Medi 2015. Roedd yr Hysbysiad yn ymdrin â'r ddyletswydd sydd ar y Cyngor i fodloni 171 o Safonau sy'n ymwneud â'r Gymraeg, a gafodd eu pennu gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Cafodd cais i herio 14 o'r Safonau ei gyflwyno i'r Comisiynydd ar 29 Mawrth 2016. Yn dilyn ystyriaeth ac ymgynghori pellach, penderfynodd Comisiynydd y Gymraeg na ddylid cymhwyso unrhyw gamau i 9 o'r Safonau oedd yn destun her ac y dylid cymhwyso amrywiad i 5 o'r Safonau oedd yn destun her. Cafodd yr Hysbysiad Cydymffurfio diwygiedig ei gyflwyno i Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ar 9 Medi 2016. Mae modd ei weld yn llawn [yma](#)

Gweledigaeth

Mae Cyngor Rhondda Cynon Taf wedi ymrwymo i greu amgylchedd sy'n annog ei drigolion i ddefnyddio'r Gymraeg wrth gysylltu â'r Cyngor. Mae'r Cyngor hefyd yn cefnogi'i staff i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle. Yn ogystal â gweithio tuag at gydymffurfio'n llawn â gofynion Safonau'r Gymraeg, bydd y Cyngor yn gwneud ei orau glas i sicrhau ei fod yn darparu gwasanaethau yn unol â holl bolisïau a strategaethau allweddol Llywodraeth Cymru mewn perthynas â'r Gymraeg.

Llywodraethu ac atebolrwydd

Yn 2014, sefydlodd y Cyngor Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg yn is-bwyllgor o Gabinet y Cyngor. Grŵp traws-bleidiol yw hwn sy'n cynnwys cynrychiolwyr o'r gymuned. Mae'r Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg yn goruchwylio datblygiadau strategol, yn trafod adroddiadau gan adrannau perthnasol ar faterion sy'n ymwneud â'r Gymraeg, yn cyflwyno argymhellion i Gabinet y Cyngor ac yn monitro datblygiadau Cyngor cyfan. Mae cyfrifoldeb arno i asesu Cynllun Gweithredu Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg, a monitro cynnydd y Cyngor wrth iddo geisio cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.

Dolenni cyswllt i Bolisïau a Blaenoriaethau'r Cyngor

Mae ymrwymiadau'r Cyngor o dan Safonau'r Gymraeg yn cael eu cynnwys ym mhrif ddogfennau sefydliadol yr awdurdod gan gynnwys y Cynllun Corfforaethol (Gwneud Gwahaniaeth) a'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg. Yn ogystal â hyn, mae polisïau mewnol, megis polisïau Adnoddau Dynol, hefyd yn prif ffrydio materion y Gymraeg sy'n fwy effeithiol na pharatoi polisïau unigol i fynd i'r afael â materion y Gymraeg. Mae blaenoriaethau'r Cyngor hefyd yn cael eu llywio gan ddeddfwriaeth gan gynnwys Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf Gofal Cymdeithasol a Llesiant 2016, sy'n gosod dyletswydd ar y Cyngor i gryfhau'r Gymraeg. Mae'r Ddeddf gyntaf yn ei gwneud hi'n ofynnol i gyrrff cyhoeddus weithio tuag at saith nod llesiant. Un o'r rhain yw 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'. Mae'r ail Ddeddf yn gofyn i sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus ystyried a diwallu anghenion ieithyddol eu defnyddwyr yn rhan o'u gwasanaethau gofal a chymorth.

Rhoi Gwybod

Dyma'r bumed flwyddyn lawn o roi Safonau'r Gymraeg ar waith yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r adroddiad, a fydd yn cael eu cyhoeddi erbyn 30 Mehefin, yn bodloni Safonau 158 a 164 ac yn nodi sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r Safonau Atodol canlynol:

- Safonau Cyflenwi Gwasanaethau
- Safonau Gweithredu

- Safonau Llundain Polisïau

Mae'r adroddiad hefyd yn cyflwyno data ar y dangosyddion gofynnol, hynny yw:

- nifer y staff sy'n meddu ar sgiliau Cymraeg (Safon 151)
- nifer y staff a fynychodd y cyrsiau hyfforddi a restrir yn Safon 128 os cawson nhw eu cynnig yn Gymraeg (Safonau 152)
- canran cyfanswm y staff a fynychodd unrhyw gyrsiau a restrir yn Safon 128 (Safonau 152)
- nifer y swyddi newydd a'r swyddi gwag a gafodd eu categorio fel swyddi sy'n gofyn (i) bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol; (ii) bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg unwaith y bydd rhywun yn cael ei benodi i'r swydd; (iii) bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol; neu (iv) nad oedd sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol
- nifer y cwynion y cafodd y Cyngor

Yr Uned Gwasanaethau Cymraeg

Mae'r Cyngor yn cydnabod y dylid rhoi blaenoriaeth uchel i Safonau'r Gymraeg oherwydd y risgiau sydd ynghlwm â pheidio â chydymffurfio â nhw ac hefyd oherwydd ei ymrwymiad i greu amgylchedd sy'n annog ei drigolion i ddefnyddio'r Gymraeg wrth gysylltu â'r Cyngor ac i gefnogi staff i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle. Mae'n cydnabod bod angen cefnogaeth y Cyngor cyfan i allu cynnig a hyrwyddo Gwasanaethau Cymraeg o'r cyswllt cyntaf.

Mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn Uned Gwasanaethau Cymraeg gadarn sy'n cynnwys 18 o weithwyr. Mae'r Uned yn gweithio i gefnogi holl wasanaethau'r Cyngor drwy wneud y canlynol:

- rhoi cyngor a chymorth i'r holl wasanaethau ynglŷn â'u cyfrifoldebau statudol o dan y Safonau
- cyfieithu dogfennau ar gyfer y cyhoedd
- darparu tiwtor Cymraeg mewnol
- nodi meysydd lle ma diffyg cydymffurfiaeth posibl
- cofnodi cwynion cwsmeriaid
- adrodd ar ddatblygiadau i Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg
- cyfieithu ar y pryd yng nghyfarfod y Cyngor llawn ac mewn cyfarfodydd eraill sy'n agored i Aelodau (e.e. pwyllgorau craffu)
- rhoi cymorth cyfieithu ar y pryd i bob maes gwasanaeth arall fel gwasanaethau cyfreithiol, adnoddau dynol
- bod yn bresennol yn y Fforwm Iaith
- cydweithio â sefydliadau Cymraeg yn y gymuned fel sy'n briodol
- cynrychioli'r Cyngor mewn cyfarfodydd allanol a bod yn brif gyswllt â Chomisiynydd y Gymraeg ac Adrannau perthnasol yn Llywodraeth Cymru.
- Cymorth ar draws adrannau ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg yn gyffredinol
- Cydlynu a chysylltu â materion sy'n ymwneud â Chynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg
- Cefnogaeth bwrpasol i'r Eisteddfod Genedlaethol i'w chynnal yn RhCT yn 2024

Mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn Uned fel ymateb rhagweithiol i'r amgylchedd statudol newydd a'r math o waith y mae angen ei wneud i geisio cynorthwyo holl wasanaethau'r Cyngor i fodloni'r Safonau mewn modd mwy cost-effeithiol.

Mae Swyddog Cydymffurfio yn monitro cyflawniad y gwasanaethau ar draws y Cyngor ac yn sicrhau eu bod nhw'n cydymffurfio â'r Safonau hynny sy'n berthnasol iddyn nhw. O ganlyniad i hyn, mae'r rôl yn rhoi cyfle i'r Cyngor ddarparu cymorth lliniaru pellach i wasanaethau ar nodi unrhyw wendidau posibl am fodloni gofynion y Safonau, yn ogystal â pharhau â rhai o ddyletswyddau mwy traddodiadol yr hen swydd Swyddog y Gymraeg. Mae Swyddog Comisiynydd y Gymraeg wedi bod

yn hael o ran rhoi adborth cadarnhaol am y ffordd y mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cyflawni'i ddyletswyddau o ran y Safonau. Mae'r bartneriaeth gadarnhaol yma wedi annog sgysiauw mwy agored ac adeiladol os ydy'r Comisiynydd o'r farn nad yw'r Cyngor wedi cyrraedd y nod ar rai achlysuron.

Mae Tiwtor y Gymraeg rhan-amser hefyd yn trefnu a chyflwyno cyrsiau a sesiynau dysgu Cymraeg i holl weithwyr y Cyngor. Yn y gorffennol, bu'r Cyngor yn talu darparwyr allanol (e.e. Canolfan Cymraeg i Oedolion Prifysgol De Cymru) i gyflwyno sesiynau i staff mewnol ond doedd y rhain ddim yn llwyddiannus gan nad oedden nhw'n berthnasol i'r meysydd gwasanaeth priodol. Hyd yn hyn (31 Mawrth 2020), mae'r tiwtor mewnol wedi tiwtora **212** o aelodau o staff ar bob lefel. Mae'r Cyngor yn parhau i weithio mewn partneriaeth â phrosiect Cymraeg Gwaith Llywodraeth Cymru gan sicrhau bod modd i staff y Cyngor fanteisio ar gymorth a thiwora ar-lein. Yn ogystal â hyn, mae'r Cyngor, ar nifer o achlysuron, wedi cefnogi unigolion i gyflawni cwrs preswyl am wythnos yn Nantgwytheryn – un o'r prif ganolfannau ar gyfer dysgu Cymraeg yn ddwys, a gefnogir gan Lywodraeth Cymru.

Er mwyn cydnabod y flaenoriaeth wedi'i rhoi i'r Gymraeg gan y Gwasanaethau Democrataidd a Swyddfa'r Cabinet, mae gan Uned Gwasanaethau Cymraeg uwch-gyfieithwyr penodol i ddarparu cymorth cyfieithu testun a chyfieithu ar y pryd i Aelodau ac Uwch Swyddogion o ran cyfarfodydd y Cyngor a Phwyllgorau. Mae hyn yn rhagori ar yr hyn sy'n ofynnol yn ôl y Safonau. Er mwyn sicrhau'r deilliannau gorau posibl a chefnogi aelodau eraill o staff, mae dau aelod o staff wedi dechrau tystysgrif ôl-radd mewn cyfieithu ar y pryd.

Yn 2019-2020 penodwyd Swyddog Prosiect yr Eisteddfod. Prif gyfrifoldeb y swydd fydd cysylltu â swyddogion yr Eisteddfod a Chadeirydd y Pwyllgor Gwaith ar ran y cyngor o ran cynnal yr Eisteddfod Genedlaethol (Rhondda Cynon Taf 2024) Bydd ein Swyddog yn gweithio gyda swyddogion yr Eisteddfod a'r Pwyllgor Gwaith, ysgolion, grwpiau cymunedol a'r sector preifat ar gyfer datblygu rhaglen o weithgareddau a fydd yn cefnogi'r awdurdod lleol i gyrraedd ei darged cyfrannu penodol o £350,000 tuag at gynnal yr Eisteddfod Genedlaethol yn 2024 (Rhondda Cynon Taf 2024). Bydd y Swyddog yn gweithio ar draws holl adrannau'r Cyngor sy'n cyfrannu at waith a chost cynnal yr Eisteddfod Genedlaethol, gan gynnwys cyfrannu at y targed cyfrannu.

Fe barhaon ni i baratoi a dosbarthu dogfennau ac adnoddau cyfarwyddyd yn ystod 2020-21, er enghraifft:

Cofrestr o Enwau Strydoedd ac Enwau Lleoedd Dwyieithog Cyngor RhCT

Yn dilyn cytundeb y Cabinet i gymeradwyo rhestr lawn o enwau lleoedd Cymraeg a Saesneg, mewn cydweithrediad â Chomisiynydd y Gymraeg, mae cofrestr wedi'i rhannu â swyddogion y Cyngor trwy ein mewnwrwyd. Roedd y gwaith hwn hefyd yn cynnwys cyhoeddi fersiynau Cymraeg o'n henwau strydoedd. Er ei fod yn brosiect mawr ynndo'i hun, bydd yr adnodd hwn yn helpu i safoni dull y Cyngor a lleihau maint yr arwyddion yn y dyfodol. Bydd hefyd yn cael ei ddefnyddio gan holl wasanaethau'r cyngor ar gyfer gohebiaeth, ymgynghoriadau, mapiau, cyhoeddiadau, tystysgrifau a thrwyddedau a chân nhw eu hintegreiddio â rhestr y Cyngor i'w defnyddio gan raglenni meddalwedd a ddefnyddir gan y cyngor i sicrhau cysondeb.

Fideos y Rhaglen Ymsefydlu Corfforaethol

Mae Cyngor RhCT wedi llunio fideos ymsefydlu corfforaethol sy'n trafod y safonau a'u goblygiadau i staff mewn ffordd fwy rhagweithiol trwy ddefnyddio ffeithluniau ac animeiddiadau.

Bod Yn Ddwyieithog

Bod yn Ddwieithog yw llyfryn gwybodaeth y Cyngor sy'n annog rhieni i ddewis Addysg gyfrwng Cymraeg i'w plant. Yn ystod 2020-2021 mae'r llyfryn hwn wedi cael ei ail-ddylunio'n helaeth i gyd-fynd â Chynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (WESP) statudol newydd y Cyngor. Bydd lansiad ffurfiol yn rhan o strategaeth farchnata WESP y Cyngor y cytunwyd arni yn ystod 2021-2022.

Ymgyrch Dysgu Cymraeg

Eleni gwelwyd yr ymgyrch ffurfiol, integredig gyntaf i annog staff i ddysgu Cymraeg yng Nghyngor RhCT. Anfonwyd ein poster a'n llyfryn gwybodaeth a oedd yn rhestru'r holl ddarpariaeth gymunedol a rhithwir at holl staff y cyngor, a'r canlyniad oedd bod yr holl gyrsiau a gynhelir gan y Cyngor wedi'u llenwi'n llawn yn ystod yr wythnosau cyntaf. Rydym ni'n bwriadu lansio ymgyrch debyg bob blwyddyn i sicrhau bod mwy o bobl yn cael eu hannog i ddysgu - ac mewn ffordd y maen nhw'n hapus â hi - ar-lein, mewn ystafell ddosbarth, neu'n annibynnol.

Mae Uned Gwasanaethau Cymraeg wedi arwain ar nifer o brosiectau llwyddiannus. Dyma rai o'r prosiectau sy'n werth eu nodi:

Mail-tips

Yn dilyn arfer da cydweithwyr yn Llywodraeth Cymru, mae Cyngor RhCT wedi defnyddio'r defnydd o gynghorion post/mail-tips ar gyfer proffiliau defnyddwyr yn Outlook sy'n rhoi gwybod i staff mewnol eraill a ydyn nhw'n siaradwyr Cymraeg neu'n ddysgwyr. Nod hyn yw cynyddu defnydd a hyder staff i ddefnyddio Cymraeg ysgrifenedig yn y gweithle.

Gwasanaethau Cyfieithu ar y Pryd Ar-lein

Mae Gwasanaethau Cymraeg wedi cefnogi swyddogion TGCh a Gwasanaethau Democrataidd yn llwyddiannus i sicrhau bod Safonau'r Gymraeg yn cael eu bodloni trwy sicrhau bod aelodau o'r cyhoedd a'n Cynghorwyr yn gallu cyfrannu at gyfarfodydd yn Gymraeg os dyna yw eu dymuniad. Mae TGCh, trwy ddefnyddio Zoom, wedi galluogi modd ar gyfer ychwanegu sianeli iaith at gyfarfodydd Zoom i ganiatáu i bobl wrando yn y Gymraeg neu gael cyfieithu-ar-y-pryd i'r Saesneg, gan ddibynnu ar eu dewis.

Ymgyrchoedd Diwylliant

Hyrwyddodd Gwasanaethau Cymraeg yr Ymgyrchoedd Diwylliant canlynol 2020-2021.

Dydd Gŵyl Dewi

Mewn cydweithrediad â Gwasanaeth Celfyddydau RhCT, comisiynodd yr adran Gwasanaethau Cymraeg artistiaid lleol i greu cân i'n hysgolion ei dysgu yn ystod 2021-2022 a fydd yn cael ei recordio a'i defnyddio i ddathlu Dydd Gŵyl Dewi yn 2022. Roedd hynny yn rhan o'r dathliadau a oedd hefyd yn cynnwys negeseuon i'n cymunedau ar ein llwyfannau cyfryngau cymdeithasol a chwis ar-lein a gwblhawyd gan bron i 500 aelod o staff.

Diwrnod Hawliau'r Gymraeg

Mewn cydweithrediad â Chomisiynydd y Gymraeg, hyrwyddodd Gwasanaethau'r Gymraeg Ddiwrnod Hawliau'r Gymraeg trwy ofyn i holl wasanaethau'r Cyngor sydd â llwyfannau cyfryngau cymdeithasol feddwl am 2 neu 3 maes y gallen nhw dynnu sylw atyn nhw lle maen nhw'n darparu gwasanaeth Cymraeg eithriadol. Arweiniodd hyn at sylw gwych ar draws llwyfannau'r Cyngor - mae'n werth nodi bod ein Gwasanaethau Addysg a Chyfranogiad leuenctid yn tynnu sylw at y ffaith bod 25% o'u staff yn siarad Cymraeg ac felly bod eu darpariaeth ar gael yn Gymraeg bob amser.

Strategaeth 5 mlynedd i hwyluso a hyrwyddo'r Gymraeg

Mae'r Uned wedi parhau i arwain ar Strategaeth 5 mlynedd y Cyngor i hwyluso a hyrwyddo'r Gymraeg. Mae'n canolbwyntio ar wneud cynnydd o 6.8% yn nifer y bobl sy'n gallu siarad Cymraeg i 29,670 erbyn 2021, gan gynyddu defnydd y Gymraeg ym mhob agwedd ar fywyd y cyhoedd a bywyd y gymuned, a chodi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y Gymraeg yn rhan hanfodol o hunaniaeth ddiwylliannol a chymeriad cymoedd De Cymru.

Mae adroddiad sy'n amlinellu cynnydd Strategaeth Hybu'r Gymraeg a'r Cynllun Gweithredu yn cael ei gyflwyno bob blwyddyn i Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg ei drafod. Yn ystod 2021-2022, bydd gwerthusiad ffurfiol cyn cynllunio a chyhoeddi ein strategaeth 5 mlynedd newydd

Cynllun Cyfoedion Cymraeg

Mae'r adran Gwasanaethau Cymraeg yn derbyn adborth yn rheolaidd mai ychydig iawn o gyfleoedd sydd ar gyfer staff i ymarfer eu Cymraeg yn y gweithle proffesiynol, yn enwedig y staff hynny ar Lefel 3 a 4. Rydym ni wedi ceisio mynd i'r afael â hyn trwy sefydlu Cynllun Cyfoedion lle mae staff yn cwrdd yn fisol, i helpu i annog mwy o ddefnydd a hyder - fodd bynnag mae angen mwy o waith i ailsefydlu hyn yng ngoleuni'r pandemig gyda'r cyfarfodydd yn cael eu gohirio dros dro.

Meysydd gwasanaeth eraill

Byddai Adroddiadau Blynyddol blaenorol yn cynnwys atodiad yn manylu ar y camau mae adrannau eraill wedi'u cymryd i ddatblygu gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg fel y'u cofnodwyd yn eu Hunanwerthusiadau Gwasanaeth. O ystyried bod y Cyngor yn dal i ddelio â phandemig Covid-19, cytunwyd y byddai Hunanwerthusiadau Gwasanaeth yn cael eu hoedi am eleni. Dylai hyn ailddechrau'r flwyddyn nesaf pan fyddwn ni yn gallu nodi mwy o fanylion gan bob maes gwasanaeth ar sut y maen nhw wedi parhau i ddatblygu gwasanaethau Cymru a chydymffurfio â'r Safonau perthnasol.

CWYNION: SAFON 158(2) 164(2) 170(2)(d)

Cafodd y cwynion canlynol eu derbyn, neu parhawyd i ymchwilio iddyn nhw, yn ystod/ yn 2020-2021:

Dyddiad y gŵyn	Natur	Drwy law	Deilliant/Ymateb
Mai 2019 (cwyn wrthi'n cael ei hymchwilio)	Gwasanaethau Addysg: Honiad o fethu â chydymffurfio â safonau ymgynghori wrth ymgynghori ar ad-drefnu arfaethedig ysgolion yn ardal Pontypridd.	Comisiynydd y Gymraeg (CSG548)	Mae'r Cyngor wedi cyflwyno papurau apêl i Dribiwnlys y Gymraeg eu hystyried gan nad yw'r cyngor yn cytuno â chanfyddiadau'r Comisiynydd .
Hydref 2019 (cwyn wrthi'n cael ei hymchwilio)	Yr Adain Weithredol: Honiad nad yw'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau wedi ystyried gofynion Safon 88 a 89 wrth wneud penderfyniadau ynglŷn ag ad-drefnu ysgolion yn ardal Pontypridd.	Comisiynydd y Gymraeg (CSG633)	Derbyniodd y Cyngor yr Adroddiad a'r Hysbysiad o Benderfyniad arfaethedig ar 13 Awst 2020. Ymatebodd i gyflwyno materion ychwanegol i'w hystyried ar 24 Medi 2020 a 25 Chwefror 2021. Mae'r Cyngor yn aros am ohebiaeth gan Swyddfa'r Comisiynydd.
Tachwedd 2019 (dan ymchwiliad)	Refeniw a Budd-daliadau: Darpariaeth gwefan yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	Prosesau e-gyfrif ar gael yn Saesneg yn unig. Mae'r adran yn ymrwmo i sicrhau cysondeb yn gynnar yn 2020 yn ein hymateb i'r cwsmer.
Mawrth 2020	Priffyrdd a Thraffig: Arwyddion ffordd ym Mhontypridd gyda fersiynau Cymraeg anghywir.	Aelod cyhoedd.	Cwyn ddilys. Adolygwyd a diwygiwyd yr holl arwyddion yn ôl yr angen.
Ebrill 2020	Gwasanaethau Gwastraff: Arwyddion Saesneg yn unig ynghylch manau casglu biniau gwastraff.	Aelod cyhoedd.	Cwyn ddilys. Adran i gyhoeddi arwyddion dwyieithog newydd.
Ebrill 2020	Gwasanaethau'r Parciau: Arwyddion Saesneg yn unig ynghylch cau parciau oherwydd Covid-19.	Aelod cyhoedd.	Cwyn ddilys. Yn ddiweddarach, cyhoeddodd yr Adran arwyddion dwyieithog newydd.

Ebrill 2020	Cyfathrebu: E-bost Saesneg yn unig yn ymwneud â'r Diwrnod Coffa.	Cynghorydd y Fwrdeistref Sirol.	Cwyn ddilys. Atgoffwyd yr Adran i anfon yn ddwyieithog o hynny ymlaen.
Mai 2020	Gwasanaethau Cynllunio: Roedd sawl camgymeriad yn fersiwn Gymraeg o hysbysiad cyhoeddus ynghylch cais cynllunio.	Aelod cyhoedd.	Diweddarodd yr Adran eu templedi safonol i gynnwys fersiwn Gymraeg gywir.
Mai 2020	Priffyrdd a Thraffig: Arwyddion ffyrdd gyda fersiwn Gymraeg anghywir.	Aelod cyhoedd.	Cwyn ddilys. Arwyddion cywir wedi'u gosod.
Mai 2020	Gwasanaethau Cyflogres: Gohebiaeth i aelod newydd o staff yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	Pob ffurflen wedi'i chyfieithu a'i hanfon yn ddwyieithog, oni bai bod dewis iaith eisoes wedi'i gofnodi.
Mai 2020	Cyfathrebu: Trydar gyda sillafu Cymraeg anghywir.	Aelod cyhoedd.	Diweddarwyd yr holl negeseuon newydd i gynnwys fersiwn newydd.
Mai 2020	Gwasanaethau Addysg: E-bost parthed: Darpariaeth gwefan yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	Atgoffwyd yr Adran am yr angen i sicrhau bod yr holl wybodaeth sy'n mynd i'r ysgolion yn cael ei hanfon yn ddwyieithog.
Mai 2020	Cyfathrebu: Negeseuon Trydar/Twitter gan y Gwasanaethau Gwastraff yn Saesneg yn unig ar gyfrifon cyfryngau cymdeithasol corfforaethol.	Aelod cyhoedd.	Yn dilyn archwiliad mewnol atgoffwyd yr adran o'u dyletswyddau statudol i gydymffurfio a defnyddio'r adnoddau sydd eisoes ar gael.
Mehafin 2020	Refeniw a Budd-daliadau: Gohebiaeth yn cael ei hanfon yn Gymraeg ac yn Saesneg.	Aelod cyhoedd.	Hysbyswyd yr achwynydd o'n dyletswyddau statudol i ddarparu'r holl ohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg pan fydd yn cael ei hanfon at fwy nag un person ar y tro. Does dim modd anfon gohebiaeth uniaith yn unig pan fydd yn cael ei hanfon at fwy nag un person ar yr un pryd.
Mehafin 2020	Gwasanaethau Addysg: Mae'r arwyddion yn cynnwys cyfieithiad	Aelod cyhoedd.	Cytunir bod <i>clytiau</i> yn cyfleu cadachau yn y cyd-destun hwn ac mae'n iawn i barhau i ddefnyddio.

	anarferol ar gyfer y gair 'wipes'.		
Gorffennaf 2020	Gwasanaethau Addysg: Peidio â chaniatáu i blant y tu allan i'r sir fynychu eu gwasanaethau addysg mwyaf lleol - sydd o fewn ffiniau RhCT.	Aelod cyhoedd.	o'r Diwygiwyd y polisi i adlewyrchu ymrwymiad y cyngor i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yng Nghymru fel rhan o bolisi Cymraeg 2050 Llywodraethau Cymru a'n Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.
Awst 2020	Priffyrdd a Thraffig: Dyw'r arwydd Twristiaeth Brown ddim yn cynnwys fersiwn Gymraeg lawn o'r gyrchfan.	Aelod cyhoedd.	o'r Doedd y gŵyn ddim yn ddilys. O ystyried oedran yr arwydd, byddai wedi cael ei chodi cyn cyflwyno Safonau'r Gymraeg. Cwsmer bellach yn gwybod y bydd, ar ôl ei adnewyddu, yn cydymffurfio'n llawn, Cymraeg yn gyntaf.
Awst 2020	Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd: Methu â darparu Gwasanaeth gohebiaeth Gymraeg i aelod o'r Cyhoedd.	Comisiynydd y Gymraeg (CSG751)	Derbyniodd y Cyngor fai ond llwyddwyd i osgoi ymchwiliad ffurfiol trwy ddangos y camau rhagweithiol y mae swyddogion wedi'u cymryd i ddelio â natur y gŵyn a sicrhau hyfforddiant gloywi i'r holl staff perthnasol.
Awst 2020	Gofal i Gwsmeriaid: Dyw recordiadau llinell talu yn Gymraeg ddim yn dda o ran eu hansawdd.	Aelod cyhoedd.	o'r Cafodd yr holl recordiadau eu gwneud eto, a phrofodd staff y dull newydd.
Awst 2020	Priffyrdd a Thraffig: Roedd fersiwn Gymraeg anghywir ar arwydd a osodwyd gan bartner a gomisiynwyd.	2 Aelod cyhoedd.	o'r Tynnwyd arwyddion gan y contractwr. Gohiriwyd y gwaith gan y Cyngor. Atgoffwyd y contractwr i wirio gyda'r Cyngor am hysbysiadau sydd wedi'u paratoi ar ein rhan yn y dyfodol.
Awst 2020	Priffyrdd a Thraffig: Arwyddion ffyrdd dros dro gyda fersiwn Gymraeg anghywir.	Aelod cyhoedd.	o'r Diwygiwyd arwyddion ac atgoffwyd y contractwr i wirio a chydymffurfio â'r Safonau bob amser.
Medi 2020	Cyfathrebu: Sillafu anghywir mewn neges Trydar yn Gymraeg.	Aelod cyhoedd.	o'r Newidiwyd negeseuon y dyfodol i adlewyrchu'r newid gofynnol.
Hydref 2020	Gwasanaethau Addysg: Neges ebost yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	o'r Atgoffwyd yr Adran i anfon yr holl wybodaeth yn ddwyieithog o hynny ymlaen.

Hydref 2020	Gwasanaeth Celfyddydau RhCT: Negeseuon Trydar ar ran Gwasanaeth a gomisiynwyd gyda sillafu anghywir yn Gymraeg.	Aelod cyhoedd.	o'r	Rhybuddiodd artistiaid am y gwall gan gyflwyno rhai newydd.
Hydref 2020	Y Garfan Ymgynghori: Dolen wedi torri i'r ymgynghoriad Cymraeg.	Cynghorydd	y	Diweddarodd yr Adran y ddolen a chafodd y Cynghorydd wybod am hynny.
Hydref 2020	Credydwyr: Neges ebost yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	o'r	Cyfieithodd yr Adran dempledi a'u cyhoeddi'n ddwyieithog erbyn hyn.
Hydref 2020	Gwasanaethau Cyfreithiol: Mae Rhyddid Gwybodaeth yn gofyn am ymateb yn Saesneg yn unig i ymholiad dwyieithog.	Aelod cyhoedd.	o'r	Cwyn ddilys. Cyhoeddwyd ymddiheuriad ffurfiol i'r aelod o'r cyhoedd ac atgoffwyd staff o'r angen i ymateb i bob gohebiaeth Gymraeg yn unig a dwyieithog gydag ymateb yn Gymraeg. Derbyniodd staff hyfforddiant gloywi a choeden benderfynu ar gyfer materion gohebiaeth er mwyn cyfeirio ati yn y dyfodol. Ailgyhoeddwyd copi o'r ohebiaeth wreiddiol yn Gymraeg i'r aelod o'r Cyhoedd.
Hydref 2020 (gweler mater parhaus tebyg o fis Tachwedd 2019)	Refeniw a Budd-daliadau: Gwasanaethau Treth y Cyngor ar-lein ddim ar gael yn Gymraeg.	Aelod cyhoedd.	o'r	Prosesau e-gyfrif ar gael yn Saesneg yn unig. Mae'r adran yn ymrwmo i sicrhau cysondeb yn gynnar yn 2020 yn ein hymateb i'r cwsmer. Mae hyn bellach wedi'i ymestyn ddwywaith i Haf 2021.
Tachwedd 2020	Gwasanaethau Adnoddau Dynol: Mae dyddiadau cau Cymraeg a Saesneg yn wahanol ar gyfer ymatebion i arolwg staff.	Aelod cyhoedd.	o'r	Cyhoeddodd yr Adran e-bost arall i egluro i bawb beth oedd y dyddiadau cywir.
Tachwedd 2020	Priffyrdd a Thraffig: Arwydd ffordd gyda fersiwn Gymraeg anghywir.	Aelod cyhoedd.	o'r	Ymgynghorodd aelod o'r cyhoedd ar fersiwn Gymraeg, ychwanegwyd diweddariad at ein cronfa ddata a chyhoeddwyd arwydd newydd oherwydd bod angen ailosod yr hen arwydd.
Ionawr 2021	Gwasanaethau'r Parciau: Arwyddion gyda	Aelod cyhoedd.	o'r	Roedd y gŵyn hon am arwydd ar dir a rentwyd gan drydydd parti. Darparodd y Cyngor y cyfieithiad Cymraeg cywir fel arwydd o ewyllys da i'n tenant.

	fersiwn Gymraeg anghywir.		
Ionawr 2021	Gwasanaethau lechyd a Diogelwch y Cyhoedd: Gohebiaeth â chyfeiriad Cymraeg yn unig yn ffenestr yr amlen.	Aelod cyhoedd.	o'r Hysbyswyd yr achwynydd o'n dyletswyddau statudol i ddarparu'r holl ohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg pan fydd yn cael ei hanfon at fwy nag un person ar y tro ac i beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg a dyna pam mae'r cyfeiriad Cymraeg yn ymddangos yn gyntaf.
Ionawr 2021	Gwasanaethau i Blant: Gohebiaeth am Frechlyn i Gynhalwyr (Gofalwyr) personol yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	o'r Cwyn ddilys. Atgoffwyd yr Adran o'r angen i anfon yr holl ohebiaeth at fwy nag un person ar yr un pryd yn Gymraeg a Saesneg.
Chwefror 2021	Gwasanaethau Cynhwysiant: Ateb yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	o'r Cwyn ddilys. Rhoddwyd ymddiheuriad llawn. Cofnod personol wedi'i ddiweddarau i nodi dewis iaith. Gohebiaeth wedi'i hail-anfon yn Gymraeg.
Chwefror 2021	Adran Eiddo'r Cyngor: Arwyddion dim ysmegu ar gyfer ysgolion gyda Chymraeg anghywir	Aelod cyhoedd.	o'r Templedi wedi'u diweddarau a'u rhannu gyda'r holl ysgolion.
Mawrth 2021	Priffyrdd a Thraffig: Arwyddion traffig ffordd dros dro yn Saesneg yn unig.	Aelod cyhoedd.	o'r Hysbyswyd y contractwr o'r angen i gyflenwi fersiynau Dwyieithog o'r holl arwyddion a godwyd ar gyfer y Cyhoedd.
Mawrth 2021	Priffyrdd a Thraffig: Arwyddion ffyrdd dros dro gyda fersiwn Gymraeg anghywir.	Aelod cyhoedd.	o'r Roedd yr arwyddion wedi'u tynnu cyn i ni allu ymchwilio ymhellach.
Mawrth 2021	Yr Adran Weithredol: Neges ebost yn Saesneg yn unig.	Cynghorydd y Fwrdeistref Sirol.	Atgoffwyd yr Adran i anfon yr holl negeseuon e-bost eglurhaol ynghyd â gohebiaeth wedi'i hatodi yn Gymraeg a Saesneg wrth eu hanfon at fwy nag un person (neu'r Cynghorwyr) ar yr un pryd.
Mawrth 2021	Gwasanaethau Gwastraff: Arwyddion cyhoeddus mewn Canolfan Ailgyrchu gyda fersiwn Gymraeg anghywir.	Cynghorydd y Fwrdeistref Sirol.	Mae arwyddion yn cael eu diwygio i gynnwys y fersiwn Gymraeg gywir.

Rhagfyr 2020 - Parhaus	Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion: Honiad y gwrthodwyd cais am wasanaeth Cymraeg.	Comisiynydd y Gymraeg	Mae ymchwiliad mewnol yn parhau.
------------------------	---	-----------------------	----------------------------------

SGILIAU CYMRAEG Y STAFF: SAFON 170(2)(a)

Mae'r adran yma'n nodi nifer y gweithwyr/deiliaid swyddi oedd â sgiliau Cymraeg ar ddiwedd 2019-2020 (Mawrth 2020). Mae'r ffigurau yma'n seiliedig ar y cofnodion sy'n cael eu cadw yn unol â Safon 151, yn seiliedig ar ofynion Safon 127.

Blwyddyn	Staff*	Math o staff	Dim sgiliau**	%
17 - 18	7061	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	4730	66.99%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	3871	54.78%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	3134	43.64%
20 – 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	3264	44.40%
Blwyddyn	Staff*	Math o staff	Rhugl	%
17 - 18	7061	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	402	5.69%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	491	6.95%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	569	7.92%
20 – 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	622	8.69%
Blwyddyn	Staff*	Math o staff	Cymraeg Lefel 1	%
17 - 18	7061	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	1562	22.12%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	2261	31.99%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	2658	37.01%

20 – 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio mewn ysgolion	2914	39.64%
----------------	-------------	--	-------------	---------------

			Cymraeg Lefel 2	%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	315	4.46%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	349	4.86%
20 - 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	363	4.93%
			Cymraeg Lefel 3	%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	129	1.83%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	137	1.90%
20 - 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	146	1.98%
			Cymraeg Lefel 4	%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	119	1.68%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	143	1.99%
20 - 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	162	2.20%
			Cymraeg Lefel 5	%
18 - 19	7067	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	372	5.26%
19 - 20	7181	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	426	5.93%
20 - 21	7351	Staff sydd ddim yn gweithio ysgolion mewn	460	6.25%

*Dydy'r nifer yma ddim yn cynrychioli nifer y gweithwyr - mae'n cynnwys cyflogaeth luosog, hynny yw, mae un gweithiwr wedi'i gyfrif ar gyfer pob swydd sydd gydag ef. Mae'n cynnwys gweithwyr achlysurol hefyd.

**Mae'r ffigur hefyd yn cynnwys staff sydd heb ymateb i'r holiadur eto.

HYFFORDDIANT AR GYFER STAFF: SAFON 170 (2)(b) ac (c)

Does dim newid wedi bod ers y sefyllfa yn 2019-20 o ran hyfforddiant ar gyfer Recriwtio a Hysbysebu, Rheoli Cyflawniad, Gweithdrefnau Cwyno a Disgyblu, Ymsefydlu, Delio â'r Cyhoedd ac Iechyd a Diogelwch, yn seiliedig ar y cofnodion a gafodd eu cadw yn unol â Safon 152 sy'n seiliedig ar ofynion Safon 128.

LLENWI SWYDDI GWAG: SAFON 170 (ch)

Caiff y ffigyrau canlynol eu cadw yn unol â Safon 154, yn seiliedig ar ofynion Safon 136. Ers mis Medi 2017, mae'n hanfodol bod pob swydd newydd yn gofyn am Gymraeg Lefel 1 (Cymraeg sylfaenol) gydag opsiynau i reolwyr recriwtio ar lefel 2 i lefel 5 gan ddibynnu ar y swydd. Mae nifer y swyddi ar y lefel rhwng 2 a 5 fel a ganlyn:

Sgiliau Cymraeg	L1	254
Sgiliau Cymraeg	L2	4
Sgiliau Cymraeg	L3	1
Sgiliau Cymraeg	L4	0
Sgiliau Cymraeg	L5	3

Mae cynnydd yn y maes yma wedi bod yn araf gan ystyried y ffigyrau y llynedd a'r ffaith bod meysydd gwasanaeth wedi cyfaddef bod angen rhagor o sgiliau siarad Cymraeg. Mae angen cynnal rhagor o waith i godi ymwybyddiaeth rheolwyr o bwysigrwydd asesiadau recriwtio yn rhan hanfodol o waith cynllunio'r gweithlu. O'r herwydd, cynhaliwyd archwiliad er mwyn rhoi sylw i'r mater. Bydd cynyddu nifer y swyddogion sy'n siaradwyr Cymraeg yn lliniaru unrhyw bryderon ynglŷn â chynnal gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg.

Rhagor o wybodaeth:

Uned Gwasanaethau Cymraeg

Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf

Pafiliwn D

Cwm Clydach

Tonypandy

Rhondda Cynon Taf

CF40 2XX

Ffôn: 01443 570001

Atodiad 2

Safon 37

Rhaid i unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ddeunydd hysbysebu yr ydych yn ei lunio gael ei lunio yn Gymraeg, ac os byddwch yn llunio'r deunydd hysbysebu yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.

Safonau 83>93

83 Pan fyddwch yn llunio, yn diwygio neu'n cyflwyno eich hunaniaeth gorfforaethol, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

84 Os byddwch yn cynnig cwrs addysg sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi ei gynnig yn Gymraeg.

Rhaid cydymffurfio â safon 84 ymhob amgylchiad, ac eithrio:

- pan fo asesiad a gynhaliwyd yn unol â safon 86 yn dod i'r casgliad nad oes angen i'r cwrs hwnnw gael ei gynnig yn Gymraeg.

86 Os byddwch yn datblygu cwrs addysg sydd i'w gynnig i'r cyhoedd, rhaid ichi asesu'r angen i'r cwrs hwnnw gael ei gynnig yn Gymraeg; a rhaid ichi sicrhau bod yr asesiad wedi ei gyhoeddi ar eich gwefan..

87 Pan fyddwch yn cyhoeddi neges dros system annerch gyhoeddus, rhaid ichi wneud y cyhoeddiad hwnnw yn Gymraeg, ac os yw'r cyhoeddiad yn cael ei wneud yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid i'r cyhoeddiad gael ei wneud yn Gymraeg yn gyntaf.

88 Pan fyddwch yn llunio polisi newydd, neu'n adolygu neu'n addasu polisi sydd eisoes yn bodoli, rhaid ichi ystyried pa effeithiau, os o gwbl (pa un ai yw'r rheini'n bositif neu'n andwyol) y byddai'r penderfyniad polisi yn eu cael ar -

- (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a
- (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

89 Pan fyddwch yn llunio polisi newydd, neu'n adolygu neu'n addasu polisi sydd eisoes yn bodoli, rhaid ichi ystyried sut y gellid llunio'r polisi (neu sut y gellid newid polisi sydd eisoes yn bodoli) fel y byddai'r penderfyniad polisi'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar

- (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a
- (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

90 Pan fyddwch yn llunio polisi newydd, neu'n adolygu neu'n addasupolisi sydd eisoes yn bodoli, rhaid ichi ystyried sut y gellid llunio'r polisi (neu sut y gellid newid polisi sydd eisoes yn bodoli) fel na fyddai'r penderfyniad polisi'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol, ar –

- (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a
- (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

91 Pan fyddwch yn cyhoeddi dogfen ymgynghori sy'n ymwneud â phenderfyniad polisi, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch yr effeithiau (pa un ai yw'r rheini'n bositif neu'n andwyol) y byddai'r penderfyniad polisi o dan ystyriaeth yn eu cael ar -

- (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a
- (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

92 Pan fyddwch yn cyhoeddi dogfen ymgynghori sy'n ymwneud â phenderfyniad polisi, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch sut y gellid llunio neu addasu'r polisi o dan ystyriaeth fel y byddai'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar –

- (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a
- (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

93 Pan fyddwch yn cyhoeddi dogfen ymgynghori sy'n ymwneud â phenderfyniad polisi, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch sut y gellid llunio neu addasu'r polisi o dan ystyriaeth fel na fyddai'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol, ar

- (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a
- (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.